

Til Olje- og energidepartementet

Kopi til Norges vassdrags- og energidirektorat
nve@nve.no

Stavanger, 20. februar 2019

Dette brevet sendes på vegne av: FNF organisasjoner som var høringspart i Ulvarudla (nå Måkaknuten) vindkraftverk og Fylkesdelplan for vindkraft i Rogaland – Stavanger Turistforening, Haugesund Turistforening, NJFF Rogaland, Rogaland Orienteringskrets, Norges speiderforbund Vesterlen krets, Rogaland KFUK-KFUM speidere, Sørmarkas Venner, Syklistenes Landsforenings lokallag i Rogaland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Rogaland, Norsk Botanisk Forening Rogalandsavd. og Naturvernforbundet i Rogaland.

FNF er et samarbeidsnettverk for natur- og friluftslivsorganisasjoner på fylkesnivå. I Rogaland representerer forumet ca. 60 000 medlemskap. FNF Rogaland har også to lokale fora, FNF Stavanger og FNF Haugalandet.

Tilsvar til NVEs redegjørelse til OED vedrørende Måkaknuten vindkraftverk i Rogaland

Forum for natur og friluftsliv (FNF) i Rogaland viser til NVEs redegjørelse 11.02 då. til OED om endrede konsekvenser ved revidert utbyggingsløsning for Måkaknuten vindkraftverk. FNF viser også til saksfremlegg om klage til OED i Rogaland fylkeskommune 19.01 dette år med vedlegg, inklusiv fylkesrådmannens tilsvar av 18.02 til NVEs redegjørelse. Fylkesutvalget i Rogaland vedtok med stort flertall 19.02. klagen på NVEs godkjenning av revidert MTA-plan. Vi viser også til FNF Rogalands klage 9.01. då. der flere alvorlige avvik og konsekvenser adresseres enn det vi vil legge vekt på her i tilsvaret.

FNF har gått gjennom dokumentene i saken og kan ikke se at redegjørelsen endrer grunnlaget for klagen vår: *Saksbehandlingen oppfyller ikke kravene til konsekvensutredning og opplysningsplikten er ikke overholdt.*

Krav til konsekvensutredning ikke oppfylt

FNF Rogaland mener at Norsk Vind Energi ikke overholdt sin opplysningsplikt da NVE godkjente en utvidelse av samlet installert effekt fra 66 MW til 99 MW i mai 2017. Vi kan ikke se noe i påfølgende dokumentasjon som endrer på dette. NVE begrunnet sin godkjennelse med at de ytre mål for turbinene ville bli uendret og at utvidelsen ikke ville gi endrede virkninger for omgivelsene, og at de derfor fant det ubetenkelig å unnlate høring av søknaden fra Norsk Vind Energi. En økning på turbinenes totalhøyde fra 125 meter til 190-200 meter viser at NVE har basert sin godkjenning på uriktige opplysninger fra utbygger og at vedtaket derfor er å betrakte som ulovlig.

Forum for
natur og friluftsliv
Rogaland

Gamle Jåttåvågen 67, 4020 Stavanger
rogaland@fnf-nett.no / +47 46850786
www.fnf-nett.no/rogaland
Org. nr.: 998129028

Oppskalert vindkraftanlegg vil sannsynligvis bety større arealinngrep

Redegjørelsen fra NVE tydeliggjør en mangelfull prosess der NVE tilsynelatende tar Norsk Vind Energis notat som fullgod erstatning for en profesjonell, ekstern utredning hva gjelder naturmangfold og endrede arealinngrep som følge av vesentlige endringer i turbindimensjonene. Norsk Vind Energi påstår at ny teknologi gjør at veianleggene ikke trenger å endres selv med vesentlige endringer i størrelse på turbinene. Det sier seg selv at et forstørret anlegg har konsekvenser for adkomstveier og internt veinett mellom turbinene. Det betyr mer omfattende sprengningsarbeider, skjæringer, fyllinger og bredere veiskuldre som i sum resulterer i langt større arealbeslag og -inngrep. Endret tyngde på turbinelementene vil nødvendigvis kreve en høyere veistandard. Redegjørelsen fra Norsk Vind Energi, som NVE har basert sin redegjørelse på, er dermed etter FNFs oppfatning ikke tilstrekkelig som kunnskapsgrunnlag for å få et presist bilde av hva et oppskalert vindkraftanlegg vil bety i form av arealinngrep.

Sviktende sammenlikningsgrunnlag

Troverdigheten til Norsk Vind Energi, ei heller NVEs redegjørelse, blir ikke styrket når vi ser hvilke sammenlikninger Norsk Vind Energi gjør. Fakken vindkraftanlegg er benyttet uten at vi får dokumentert sammenlikningsgrunnlaget hva gjelder topografi og klima. Vi kan ikke se at dette referansecaset tilbakeviser et sannsynlig scenario med økte arealinngrep som følge av et forstørret Måkaknuten vindkraftanlegg. Sammenlikning med San Gorgonio, et vindkraftverk på 4000 turbiner i en av Californias ørkenområder, bygget på 1980 tallet, er for oss et helt annet anlegg. Turbinene der er svært små (skaftene er opp til 50 m) sammenliknet både med hoved- og 0-alternativet for Måkaknuten. Vindforholdene og klima er også svært forskjellig fra Rogaland. Vi finner heller ikke redegjørelsen fra NVE betryggende i forhold til støy og visuelle forstyrrelser. NVE og Norsk Vind Energi argumenterer med at et forstørret anlegg vil ha minimale visuelle virkninger. For brukere og beboere i dette området framstår det som ganske uforståelig at økt totalhøyde på turbinene fra 125 til 190-200 meter ikke skulle bety mer visuell forurensing og støy. Uansett bør dette utredes skikkelig der det tas med virkninger for friluftsliv og naturopplevelse. Vi vil her vise til en ny undersøkelse ved Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger, som tallfester negative konsekvenser for rekreasjon og friluftsliv som følge av synlige og støyende vindturbiner (Gorm Kipperberg m.fl., jf. Journal of Outdoor Recreation, 2019).

Utilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om rovfugl

NVE konkluderer med i sin redegjørelse at en oppskalert utbygging vil kunne få marginalt negative virkninger for noen av rovfuglartene som trekker i området. I fagrapporten til Ecofact konkluderes det med at konsekvensen for fugl samlet sett vurderes til noe mer negativ ved å bruke større turbiner.

OED har i sitt brev til NVE 28.01. påpekt at det er usikkerhetsmomenter knyttet til rovfugltrekket og at NVE må redegjøre for konsekvenser av anleggets økte dimensjoner.

FNF Rogaland kan ikke se at redegjørelsen fra NVE fjerner usikkerheten i kunnskapsgrunnlaget. Det er fortsatt ikke redegjort for de 1-2 hubroparene i dette området. Utbygger legger vekt på at lavere rotorhastighet og større avstand mellom bakkeplan og rotor kan redusere kollisjonsfaren ifm. rovfugltrekket. Faktum er at hastigheten ved enden av rotorbladene vil bli vesentlig høyere selv om rotorhastigheten ved navpunktet blir halvert. Videre vil en økning i rotordiameter fra 90 meter til

130-140 meter bety et betydelig større sveipeareal. Både større sveipeareal og større fart i turbinbladene ytterkanter, vil øke kollisjonsfaren for rovfugl og andre fuglearter i området. For noen arter, som myrhauk og hubro på næringssøk, kan økt avstand fra bakkeplan til rotorbladene være en fordel. Men lavtflygende atferd kan i neste omgang bli avløst av større variasjon i høydevalg. For andre rovfuglarter som normalt trekker i høyere luftlag, vil et høyere sveipeareal være negativt.

FNF Rogaland har merket seg at fagutredning er tydelig på at kollisjonsfaren for fugl vil øke med et forstørret vindkraftanlegg. Årlige kollisjoner og drepte rovfugler må påregnes. Hvor stort omfanget vil kunne bli, er det ikke redegjort for i NVEs redegjørelse og tilhørende fagnotat. Faktagrunnlaget er feltobservasjoner gjort i 2007 og 2011, der 11 dager utgjorde tellingsperioden ved Måkaknuten, mot 20 dager ved de øvrige anleggene i Bjerkreimsklynga. Likevel ble det gjort flest observasjoner av rovfugl på trekk med Måkaknuten. Det indikerer, tross metodisk usikkerhet, at dette er et særdeles viktig område for rovfugl på trekk. Det må føyes til at det heller ikke er gjort kartlegging av sumvirkninger for rovfugltrekket om både vindkraftanleggene på Måkaknuten og Stigafjellet blir realisert. Vi finner det uforsvarlig å sette i gang byggearbeidene med det kunnskapsgrunnlaget som per i dag finnes.

Forsterket fragmentering av landskapet

Fragmentering av landskapet gjennom arealinngrepene kan ha virkninger for liv i vann og for planter. Vannforekomstene står i større fare for forringelse som følge av de mange arealinngrepene. Selv om klokkesøteforekomstene er 'utenfor' anleggsområdet vil de reduserte myr- og lyngheiområdene like ved kunne ha negativ virkning for klokkesøtens overlevelse. Da FNF sendte sine høringsuttalelser til Ulvarudla og de andre prosjektene i Bjerkreimsklyngen var ikke *Lov om naturmangfold* (naturmangfoldloven) vedtatt. Dersom vi hadde fått anledning til å bli hørt i den nye søknaden fra Norsk Vind Energi ville vi gjort en vurdering knyttet opp mot denne loven. Nye internasjonale forpliktelser, da spesielt AICHI-målene og vanddirektivet, ville også vært viktige tema i en konsekvensutredning av en revidert utbyggingsløsning.

Vi stiller også spørsmål ved at konsekvenser for friluftsliv og samfunn blir så lettvent avfeid. Av størst betydning for friluftslivsutøvere er fred og ro. Det sier seg selv at lyden fra slike svære turbiner vil ha negative konsekvenser for et langt større område enn det som var opprinnelig omsøkt. Alle som bor og ferdes i nærheten risikerer i enda større grad livsforringelse, bl.a. nedsatt helse over tid grunnet lyd, blink, skygge og mer. De samfunnsøkonomiske konsekvensene av nedsatt helse må regnes med i nye utredninger.

Avvik mellom plan og faktiske fysiske arealinngrep

Fylkeskommunen viser i sitt saksframlegg tydelig hvordan detaljplan/MTA-plan for vindkraftanlegg kan omsettes til faktiske arealinngrep som ikke kunne forutses i planene. FNF Rogaland har fått flere henvendelser fra grunneiere, brukere og beboere i områder med realiserede vindkraftanlegg hvor det er påvist avvik mellom det som er sagt i planverket og det som er utført av faktiske inngrep i terrenget. Vi stiller derfor et spørsmål ved om detaljeringen i detaljplaner/MTA-planer er tilstrekkelig slik de nå utformes og hvorvidt det gjøres tilstrekkelige tilsyn fra myndighetenes side om planene er blitt fulgt opp i praksis.

Konklusjon – krav til konsekvensutredning og opplysningsplikt er ikke overholdt

For å konkludere: FNF Rogaland finner saksbehandlingen om revidert utbyggingsløsning for Måkaknuten fullstendig uakseptabel. 60 prosents økning i installert effekt og vesentlig endring i turbinenes størrelse, er blitt godkjent uten konsekvensutredning og ny høring. Det er heller ikke brakt til veie et tilstrekkelig nytt kunnskapsgrunnlag som kan fjerne de usikkerheter som hefter ved de kartlegginger som er gjort av rovfugltrekket i dette området.

Etter FNFs oppfatning er dermed ikke NVEs godkjenning av en oppskalert utbyggingsløsning i mai 2017 gyldig og det foreligger heller ikke et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å kunne gi en godkjenning av revidert detaljplan/MTA-plan for Måkaknuten vindkraftanlegg.

Vi viser i den sammenheng til forskrift om konsekvensutredning (jf. EU-direktivet om konsekvensutredning), miljøinformasjonsloven om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet (jf. Århus-konvensjonen), forvaltningsloven og offentlighetsloven.

Etter vår oppfatning bør saken gjennomgås på ny med utgangspunkt i den godkjenning NVE gav i mai 2017 til et vindkraftanlegg med vesentlig større dimensjoner enn opprinnelig konsesjon fra 2012. Godkjenningsvedtaket bør oppheves og saken gjennomgås i tråd med de retningslinjer og spilleregler NVE selv har satt for saksbehandling av denne typen saker.

FNF bestrider lovgrunnlaget for realisering av det reviderte anlegget og vil ta stilling til om vi skal foreta en juridisk vurdering og politianmelde saken i etterkant av OEDs behandling.

Vi håper at denne saken kan bidra til en opprydding i forhold til framtidige prosesser i vindkraftsaker og at frivillige organisasjoner og vanlige folk blir hørt, noe FNF Rogaland mener ikke er blitt overholdt i saken om Måkaknuten vindkraftanlegg.

Med vennlig hilsen
for FNF i Rogaland

Emily L. Halvorsen
Koordinator

Kopi:

Rogaland fylkeskommune
Fylkesmannen i Rogaland
Bjerkreim kommune
Gjesdal kommune
Styret i FNF Rogaland

